

Pongrácz Attila

## **Egy brazíliai magyar jezsuita élete és üzenete**

A **XX. század** nagy viharai több millió honfitársunkat sodortak emigrációba, a messzi tengeren túlra. **P. Kövecses Géza** is több, mint tízezer kilométernyi távolságba került szülőföldjétől. Haláláig kitartott új hazája, **Brazília** mellett, de szakmai munkásságával az egész magyarság jó hírnevét öregbítette. Gazdag egyházi pályafutása során többek között a papnevelés felelősségteljes szolgálatában vett részt, ugyanakkor már kispap korában olyan gondolatokat fogalmazott meg, amelyek papnövendékeknek és világi hívőknek egyaránt útjelzők lehetnek. *Az alábbiakban röviden utalunk a magyar származású jezsuiták brazíliai munkásságára, bemutatjuk a páter életét, valamint idézünk néhány, napjainkban is mindannyiunk számára megfontolandó gondolatot a lelki naplójából.\**

### **Magyar jezsuiták Brazíliában**

A 18. századi előzmények után a 20. század volt az az időszak, amikor a magyar jezsuiták maradandó módon voltak jelen Brazíliában. A legtovább **P. Hauser József** (+2005) szolgált São Leopoldoban, aki az UNISINOS egyetem híres biológia professzora volt. **Homoródi Ottó** a dél-brazil provinciában fejezte be tanulmányait, majd visszatért Európába és elhagyta a rendet. **P. Schwab András** a közép-brazil rendtartományban, Nova Friburgoban, majd São Paulóban, végül a Rio de Janeiro-i Katolikus Egyetemen tanított filozófiát. Ez utóbbi városban temették el. **P. Pesti József** is a közép-brazil rendtartományban kezdte meg működését, de nem bírván a brazil éghajlati viszonyokat, Argentínába költözött és ott is halt meg 1997-ben. **P. Ruff János** is filozófiát tanított Brazíliában, majd élete végén visszatért a németországi Schrobenhausenbe, ahol haláláig kórházlelkészként szolgált. **P. Benkő Antal** 21 évet töltött Brazíliában, 1954 és 1975 között, különböző munkaterületeken. Kövecses páter lelki vonalon végzett tevékenységére az alábbiakban még kitérünk, ami szintén igen pozitív emlékeket hagyott, elsősorban természetesen a brazil papi körökben.

### **P. Kövecses Géza S. J. élete és gondolatai**

**Kövecses Géza** 1921. május 27-én született Gyórszentivánon, Kövecses József vasúti alkalmazott (fűtő) második házasságából. 1932-től a győri Bencés Gimnázium diákja volt,

ahol 1940-ben érettségizett. **Papi-szerzetesi hivatásra készült**, ami a **Soliloquia** című lelki naplójából is kiderül:

*„Tavaszdik. Az alvó természet ébredezni kezd. (...) Lelkem is örömmel telik el. (...) Én is még életem tavaszán állok. A rügyek most fakadoznak bennem. Most lépek ki az életbe. Az érettségi új korszakot nyit bennem. Közeledek az Úr oltárához. Életem igazában csak most kezdődik. (...) Itt hagyom az iskolát ... és vágyaimnak sólyomszárnyán repülök tovább ... tovább... (...) ki az élet viharvertebb oldalára ... és én közelebb az Úr oltárához... Most kezembem már nem ég a gyertya, elégett, ... de szívem lángol ... az oltárnál kell felszítanom, mert lángoszloppá kell válnom, hogy a szenvedő föld szomjazó fiait az örök élet Forrásához vezessem ... mint lángoszlop az éhes sötétségben is lobogva mutassam az igazi útírányt. Hát nem szép hivatás? Tudom, a sötétség szülöttei ellenségeimmé lesznek, életemre törnek! De ezek nem ijesztenek meg. Az élet úgy sem tart soká... (...) **Céлом az Úr... Nem félelemből, ... szeretetből. Lemondtam mindenről, hogy teljesen az Övé legyek, hogy szolgája legyek, és másokat is elvezessek Hozzá.**”*

Az 1940-41-es tanévben a győri Papnevelő Intézet növendéke volt, mivel édesapja egy ideig ellenezte, hogy rögtön a jezsuita rendbe lépjen. Naplójában többek között így örökítette meg a szemináriumi időszakot:

*„Lelkem mámorban ég... Megnyílt előttem a szeminárium kapuja. Egy lépcsővel közelebb jutottam Ahhoz, akinek szava már régóta zengő muzsikaként hangzott lelkemben. Boldogító tudat járja át lelkemet. „Hát mégis kiválasztott a Mester? Mégis besorozott kisdéd csapatába?” (...) **Tudom, aki utánad megy, annak fel kell vennie keresztjét. Szívesen teszem mert Érted cselekszem és az emberekért. Nem kérek mást, csak adj lelkeket.**”*

*„Ma vetettük le a világ ábrázatát és felöltöttük az Úr szolgáit illető katona ruhát: a reverendát. Reverenda, mint a neve is mutatja, tiszteletet parancsoló ruha. Nem csak mások tisztelik, nekünk is meg kell becsülni. Soha nem szabad bemocskolni. Ha kívülről tapad rá valami piszok, az nem baj. Hiszen már a Mester is megmondta „amint engem üldöznek, titeket is üldözni fognak.” Ha őt rágalmazták, minket is rágalmazni fognak. Ha őt szidalmazták, átkozták, akkor velünk is hasonlóképpen cselekednek. Csak belülről vigyázzunk rá. Csak saját magunkból ne áztassuk meg szégyenfoltot hagyó gyarlósággal...”*

Nagy hivatástudattal készült a papi-szerzetesi életre, amitől a fentebb már említett szülői ellenkezés sem tántorította el. Végül 1941. augusztus 14-én lépett be a jezsuitákhoz. **Naplójából** is kiderül az a komoly elhatározás, amellyel döntését meghozta:

*„Krisztusé akartam lenni teljesen. Érettségi után felkerültem a teológiára. Nagyon jól éreztem magam. Társaimmal megértettük egymást. De úgy éreztem, hogy **Krisztus többet kíván tőlem. Egész valómat, mindenemet, még a szabadságomat is. Azt akarja, hogy feltétel nélkül az övé legyek.** Sokat gondolkodtam erről... Hogyan tudnám Krisztus szavát teljesíteni? Már az ősszel beszélgettem erről egy jezsuita páterrel, aki a lelkigyakorlatokat tartotta. Elmondtam neki a nagy kijelentést, „én is jezsuita szeretnék lenni!” De ő nem biztatott... Várjak még egy évet! Ha év végén is hallom Krisztus hívását, akkor kövessem lelkiismeretem szavát... - Ezután aztán minden nap azzal aludtam el, hogy jezsuita leszek. Ha török, ha szakad. (...) Szüleim persze először hallani sem akartak arról, hogy jezsuita legyek. Én felmentem a teológus cserkész tisztjelöltképző táborra és utána felvettem magam jezsuitának. Azt gondoltam, hogy ezután már minden könnyebben megy. Bizony, édesanyám éjjel-nappal sírt miatta. Nem használt semmit a vigasztalás sem. Nem és nem. Eltelt így három-négy hét. Mikor elérkezettnek láttam az időt, ismét megindítottam a harcot. Egy egész este vitatkoztam édesapámmal. Annyira jutottam, hogy reggel édesapám erősen beszólt hozzám: „Géza hozd ki az igazolványt, aláírom. De azt ne várd, hogy valaha is bemenjek hozzád” „Édesapám! az igazolványba azt írtam: „örömmel belenyugszom Isten akaratába.” Viszont ön nem egyezik bele örömmel. Haraggal nem akarok távozni. Tehát nem engedem aláírni.” –ezzel megfordultam és elmentem a templomba. Teljesen a jó Istenre bíztam magam. Intézte teljesen ő az életem. Ilyen hallgatásban telt el egy hét. Végre hirtelen változás állt be. Szombaton éjjel nagy meleg volt, az ágyban sokat forgolódtam. Ezt édesapám annak tulajdonította, hogy bánatomban még aludni sem tudok, s reggel így szólt: „Géza, meggondoltam, aláírom!” – és aláírta. Én pedig örömmel mentem a püspök úrhoz, aki nem ellenkezett egy pillanatig sem, a hivatás szent dolog, előtte ő is meghajlik. Sajnálta, hogy elmegyek, de mégis örömmel elengedett. Ugyanígy jártam a rektor úrnál is. Hála Isten megvolt most már a neheze. Még csak egy kis vigasztalás kellett otthon, aztán készülődhettem a bevonulásra. Isten hívott, Ő egyengette utaim, az Ő akaratát teljesítem, Ő hártott el utamból minden akadályt. Ezután nem lehet más akaratom, mint Rá hallgatni, Neki szolgálni, és mindenben az Ő nagyobb dicsőségét keresni. O.A.M.D.G.”*

Miután a jezsuita rend elöljárói, érzékelvén az egyre nagyobb nyomást, amely a kommunista hatóságok felől az egyházra, azon belül is különösen a szerzetesrendekre nehezedett, elhatározták a rendi fiatalság külföldre irányítását. Kövecses Géának 1949-ben a vasútnál dolgozó testvére segítségével sikerült átszöknie a határon, és így került először Ausztriába, ahol Innsbruckban, majd Chieriben (Olaszország) folytatta a tanulmányait. 1950. július 13-án a torinói érsek pappá szentelte. Teológiai tanulmányai lezárásával Franciaországba került, ahol 1952 szeptemberében Paray-le-Monialban megkezdte a jezsuita képzés következő állomását, a tertiát. Ebben az időben a modern társadalmi problémákat, szellemi irányzatokat és a papképzést tanulmányozta. Meglátogatta Olaszország, Ausztria, Svájc és Németország jelentősebb szemináriumait, hogy a papnevelés időszerű kérdéseiről tájékozódjon. **1952. november 24-én értesült arról, hogy a rend Brazíliába küldi.** 1953. november 18-án érkezett meg Porto Alegrebe, ahol a jezsuiták évszázadok óta jelen vannak. Első brazíliai évében portugálul tanult, valamint latint és görögöt tanított a rendi fiatalságnak. 1955-től São Leopoldoban, a Krisztus Király Intézetben (Colégio Cristo Rei) esztétikát és a lelki élet teológiáját tanított. **1958 és 1962 között elvégezte a Porto Alegre-i egyetemen a klinikai pszichológia szakot. Élete további részében a lelkivezetés felelősségteljes szolgálatát gyakorolta mindenki által elismert tudományos színvonalon.** 1960-tól kifejezetten papok számára szervezett lelkigyakorlatokat, amelyeket *Hélder Pessoa Câmara* érsek (1909-1999) is lelkesen támogattott. 1961-ben egy, a papi és szerzetesi hivatás kérdéseit boncolgató könyvet szerkesztett. 1965-ben és 1966-ban európai szakmai körúton vett részt, ennek során olasz, francia, német, osztrák, belga és holland szemináriumokat és egyetemeket látogatott. 1966. augusztusában jelen volt a Loyolában rendezett lelkigyakorlatos világkongresszuson, ahol ***Választás és a szellemek megkülönböztetése*** címmel tartott nagyszerű előadást. Ezen útja során sikerült megszerveznie, hogy miután 1949-ben illegálisan kellett elhagynia az országot, 18 év után édesanyjával Bécsben személyesen találkozhasson. Ugyan ebben az évben újjászervezte a „*Krisztus főpap*” (*Christus Sacerdos*) elnevezésű, papoknak szóló 4 hónapos, modern teológiai, antropológiai, szociológiai és pszichológiai ismereteket közvetítő kurzust, amelynek eredménye minden várakozást felülmúlt. További munkálkodásához azonban már nem sok ideje maradt: 1967 tavaszán orvosai közölték vele, hogy tüdőrákja utolsó stádiumába lépett. Betegségét, szenvedését Isten akarataként elfogadva továbbra is erejét felülmúlva dolgozott. Élete utolsó hónapjairól (1967. március 23. és május 17. között) egy sajátos lelki naplót vezetett, amelynek a szövege portugálul és olaszul is megjelent. **P. Kövecses Géza 1967. június 12-én a Porto Alegre-i kórházban hunyt el.** São Leopoldo-i temetésén *Vincenti Scherer*, Porto Alegre püspöke több főpaptársával és 30 pappal együtt

koncelebrált. Egy *Cesar Galvan* nevű volt tanítványa, paptársa 1967. június 20-án Dallasból magyarul (!) írt levelet a páter édesanyjának, amelyben méltatja Géza atya tevékenységét és kifejezi háláját:

*„Igen sokakon segített mint a brazíliai ifjúság nevelője. (...) Teljes szívemből megköszönöm Önnek, hogy mint Gézának az anyja nekem és sok brazíliainak annyi jót tett.”*

\*Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani Kövecses Géza rokonainak, közülük is elsősorban Hevesi Lászlónak és Kovács Lászlóné Mátra Editnek, akik az eredeti leveleket, fényképeket és a páter 1940-49 között vezetett, kéziratban lévő Soliloquia című lelki naplóját a rendelkezésünkre bocsátották. Ugyancsak köszönet illeti Harsányi Ferencné Miletics Iлона asszonyt, aki helytörténészként elsőként kutatta Kövecses Géza életútját, és a fenti, a családra vonatkozó információkat közölte, valamint P. Benkő Antalt, aki többek között azzal is segítette e tanulmány elkészítését, hogy rendelkezésünkre bocsátotta Kövecses páter két tanulmányának fénymásolatát.

### **Felhasznált irodalom:**

- Afonso de Santa Cruz: O diario da morte... (Pe. Géza Kövecses, S. J.) Coleção „Vida Interior”: n. 11. 2. kiad., Curitiba, Paraná, Brasil, Edições Rosário, 1971.
- Appunti di diario. Diagnosi: sei mesi... La ragazza che morì cantando. Testimonianze e documenti sulla sofferenza a cura di Giovanni Barra. Portugálról olaszra ford.: Giuseppe Valsania. 93 Biblioteca della gioventù. Piero Gribaudi Editore, Torino, 1974. 57-84. o.
- Héjja Gyula: P. Kövecses Géza (1921-1967). In: Magyar jezsuiták vallomásai III. Szerk.: Szabó Ferenc S. J. A Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya, Budapest, 1999. Anima Una Könyvek 13.
- Harsányi Ferencné Miletics Iлона szócikke a Győri Életrajzi Lexikonban (Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár, 2. átdolg. kiadás, Győr, 2003. 187. o.), valamint cikke a Szentiváni Kincsestárban (2005. június. II. évfolyam 2. sz. 6-7. o.)
- Magyar jezsuiták vallomásai II. Szerk.: Szabó Ferenc S. J. A Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya, Budapest, 1998. Anima Una Könyvek 11. 159-169. o.

-Pongrácz Attila: Brazília-kép Magyarországon az 1950-60-as években egy magyar jezsuita levelei tükrében. Győr, 2006. Kézirat

- Pongrácz Attila - Szilágyi Ágnes Judit: A imagem do Brasil na correspondência privada (1954-1965) do Padre Géza Kövecses. közösen. In: Cartas vincadas, letras no espelho: escambos culturais entre Brasil e Hungria. Szerk.: Pál Ferenc és Marinho, Marcelo. Campo Grande (Brazília), Letra Livre, 2004. 65-77. o.

- Szabó László: Magyar múlt Dél-Amerikában (1519-1900). Európa Könyvkiadó, Budapest, 1982. 41.98. o.

- [www.jezsuita.hu](http://www.jezsuita.hu), [www.jesuitas.com.br](http://www.jesuitas.com.br), [www.unisinos.br](http://www.unisinos.br)

*Hitvallás kalendárium 2007. Győr, 2006.*